

ԻՐԱՅԻՆ

ԼՐԱԳԻՐ ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ԱՄԵՆ ԶՈՐԵՔՇԱԲԻ ԵՒ ՀԱՐԱԹ

Rev. P. G. Kalémkarian Mechitaristengasse
N 4 Vienne

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Պարբերական համար 12 փր.
» » 13 փր.
» » 14 փր.
» » 15 փր.
» » 16 փր.
» » 17 փր.
» » 18 փր.
» » 19 փր.
» » 20 փր.
» » 21 փր.
» » 22 փր.
» » 23 փր.
» » 24 փր.
» » 25 փր.
» » 26 փր.
» » 27 փր.
» » 28 փր.
» » 29 փր.
» » 30 փր.
» » 31 փր.

Համակ դրամ եռանգի դրվի հետեւեալ հասցեով
ԽՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ «ԻՐԱՅԻՆ» ՀՐԱԳՐՈՅ. — Վ.Ս.Ն.Ա. (Պուլկարիա)
Редакция на вѣстникъ
«Иравункъ»
ВАРНА (България)
Rédaction du journal
„Ira vounk“
V A R N A (Bulgarie)

Խմբագրութեան ուղղեալ գրութիւն
էս չեն դրուիր եւ յարմար դաստիարակ-
ները միայն կը հրատարակուին աւ-
րոյնովին կամ մասամբ:
Ծանուցում տողը 20 սանթիմ. երե-
փեւ աւելի անգամներու համար 20 օ/0
գեղջ կը լինի:

ԳՈՅՈՒԹԵԱՆ ԿՈՒԻ

Ա.

Այնպէս որ մէջ չէ կարելի երեւ-
ալիս լինել մարդ մը որ իր գոյու-
թեան իրաւունքը համար, կամ
իր կեանքի տնտեսութեան դէմ
պատուար դնող արգելքները բառ-
նալու նպատակաւ բռնուի կոխներ
չի մղէ: արգելք ամենամեծ խոր-
հորներն են մեծագոյն իմաստասէր-
ներ շատ իրաւացի կերպով աշ-
խարհի կեանքը յարաւարելու կու-
մը նմանցուցած են: Ամեն անհատ
իր բոլոր ձգտումներով լոյս աշ-
խարհ մտած օրէն մինչեւ գերիզ-
մանին ելլող գոյութեան կռիւն է
որ կը մղէ: Նորածին մանկան ար-
ձակած անգրգռելի ճիշդ չէ՞ որ ա-
նոր այդ կուռն ուսուցիչ բողբոջն
է որ վարկեցնապէս կը դադրի մօ-
րը ստիքը իր շրթներէն կցելով
մանկիկը անկէ կաթ կը ծծէ որ-
պէսզի սնունդ տանէ յաջորդող
ժամերուն մէջ իր կեանքը իր գո-
յութեան իրաւունքով: — Նոյն-
պէս հարկաւոր միայն ծերունիք
կեանքին տակաւ ծերունիքի մը
վերջին նշոյլին նման մարմնու-
նալիս կեանքը հոգած ըլլալն զգալով
հանգիստ, ժամ մը, վարկեցնալ
աւելի ապրելու, իւր գոյութեանը
քիչ մը եւս ապահովելու անգրգռե-
լիս կը գոյնէ քանի մը քաջ յառա-
ջանալ կը փորձէ որպէսզի քիչ
մը հեռուն դուռն ապրելու տալու-
րէն երկու ուսուցիչ ճաշակէ, սնունդ
տանէ որ քիչ մըն ալ ապրի: Նոյն
ալ գոյութեան կռիւն չէ՞ որ կը
մղէ:

Ուրիշն պէտք է ընդունինք թէ
մեր անհատական կեանքը գոյու-
թեան կռուով կը սկսի եւ անով կը
վերջանայ:
Բարոյաբաններ, կրօնի հիմնա-
դիրներ իրենց բոլոր վարդապե-
տութիւններովը ջանացած են այդ
կռուոյն սահմանները ու պարագա-
ները ճշդելու: Եւ անոնք՝ գրեթէ
առանց բացառութեան՝ իրենց խո-
շոր հատորներովը գոյութեան կը
ուրը նուիրագործած են, պայմա-
նաւ որ իր գոյութեանը ապահո-
վելու համար մղուած կռիւն մը ու-
րիշի մը գոյութեանը չի վտանգէ:

«Տա՛» կրօնքի ու յարոյնական վար-
դապետութեանց հիմը եւ անոնց
ամբողջին բովանդակութեանը մի-
միայն այս կէտի մէջ կը սահմա-
նափակուի: Հետեւաբար, կրօնքը,
ամեն անհատ պարտաւոր է եւ ի-
րաւունք ունի իր գոյութեան հա-
մար կռիւ մղել, առանց ուրիշի մը
գոյութեան իրաւունքը բռնաբա-
րելու:

Ազգեր ու ժողովուրդներ ինչ-
պէս անհատապէս նոյնպէս հաւա-
քաբար նոյն պարտքը եւ իրաւուն-
քը ունին իրենց ցեղին ու իրենց
համայնքին գոյութեան պահպա-
նումին համար միեւնոյն ճիգով եւ
միեւնոյն տոկոսներով կռուի:

Իւրաքանչիւր անհատ համայն-
քի մը անդամ ըլլալով, իր պատ-
կանած համայնքին սպառնացող
վտանգէն անհատապէս զերծ չէ
կարող մնալ: Եթէ այդ վտանգը
համայնքին գոյութեան կապաւոր-
ված չէ, ապա անոր իւրաքանչիւ-
ր անդամի գոյութեան: Այդ-
քանի որ թէ բնական եւ թէ բա-
րոյական օրէնքներով մեր անհա-
տական գոյութեան ապահովու-
թեան համար կռուիլ պարտաւոր
ենք նոյն օրէնքներով եւ միեւնոյն
յարաւարութեամբ պարտենք մեր
համայնքին կամ ազգին սպառնա-
ցող վտանգին դէմ կռուիլ անվատ:
Ինչպէս անհատական նոյնպէս եւ
համայնական կռիւներու մէջ յա-
ջողութեանը միշտ ապահովեալ
պէտք չէ նկատուի: Ինչպէս որ վա-
ճառական մը իր շահերու համար
զնամ մէկ ապրանքէն փաստ ընելն
ալ աչքը սուսած պէտք է ըլլայ:
Վաճառականական սկզբունքէ թէ
շահը փաստին եղբայրն է: Եւ անպէս
ալ յաջողութեան եւ անյաջողութեան
թիւն ստեպ իրարու յաջորդող պա-
րագոյներ են: Ուստի ինչպէս ան-
հատական գոյութեան կռուոյ մէջ
անյաջողութեանը վերջնական ար-
գելք չըլլար կռիւն շարունակելու,
նոյնպէս եւ համայնական կռուոյ
մէջ անյաջողութեանները պէտք
չէ մեզ կռիւն եւ ընկրկնել, դա-
սալիք ընեն: Գոյութեան կռիւն
գոյութեան գոյութեան իրաւունքէ
դադրել կը նշանակէ: անհատ մը

կրբ իր գոյութեան կռիւն դադ-
րի, անոր տարբեր խօսքով ան-
նապաստանութեան դիմաց կ'ըսուի:
քանի որ գոյութեան կռիւն դադ-
րելու հատեւանքը կեանքէ, գոյու-
թեան դադրել է:

Հայ ազգին գոյութեան սպառ-
նացող վտանգը վանելու համար
մեր երիտասարդութեան մղած կը-
ռիւն իւրաքանչիւր հայ անհատի
գոյութեան կռիւն էր որ պէտք
եղածին պէս համայնաբար չի մը-
ղուեցաւ եւ հետեւեալքը անյաջող
եղաւ: Այս անյաջողութեան մէջ
կռուողին հետ չի կուսողն ալ տու-
ած, որովհետեւ մեր թշնամիին
յարձակումը միայն մեր կռուողնե-
րուն դէմ չէր, Հայութեան դէմ,
Հայ ազգին դէմ էր: Հետեւաբար
մեր կռիւն ալ ազգովին պէտք էր
ըլլար: Ահազին մեծամասնութիւն
մը այս պէտքը զգալ չուզեց, ա-
մեն ինչ խումբ մը երիտասարդ-
ներէ սպասեց եւ յուսախաբ եղաւ:

Նոյն վտանգը այսօր կայ ու կըս-
պառնայ ամբողջ Հայութեան կեան-
քին: Համայնական կռուոյն այլեւս
անհրաժեշտ պէտք մը չլինելը ա-
մեն անհատ պարտի ընդունիլ եւ
պատրաստուիլ միացեալ ուժով դի-
մագրաւելու մեր հակառակորդ-
ները: Եթէ չենք ուզեր որ հայ
անհատը գոյութեան դադրի, հայ
համայնքը պէտք է կռուի: ամեն
անհատ այդ կռուոյն մէջ իր բա-
ժինը անհրաժեշտօրէն ունենալու
է: զի հանրութեան վտանգը ան-
հատին ալ է: Իր գոյութեան կը-
ռիւն վճատող անհատը չի կրնար
ապրիլ, իր կեանքին վրէժ կուտայ,
անձնապաշտ կ'ըլլայ ըսինք: ազգա-
յին իրաւունքը պաշտպանելէ դադ-
րող ժողովուրդ մըն ալ յաւիտենա-
պէս կը կորսուի: օրինակներ շատ
կան:

Ուստի նոյն իսկ մեր անհատա-
կան ապահովութեան համար հա-
մայնական գոյութեան կռուոյն մէջ
մեր տեղը, մեր բաժինը պէտք է
ունենանք: Եւ կռուինք այն թա-
փով ու հաստատամտութեամբ ինչ-
պէս անհատական կռուոյն մէջ:

Յ. Վառնազ

ԶԵԿՈՅՑ

Ինչպէս աշխարհի ամեն կողմ
լրագիրներու բաժնեգրները կան-
խիկ են, «Իրաւունք»-ին ալ տար-
բեր չէր կրնար ըլլալ: Ներկայ
տարեշրջանի ահա տասներորդ ա-
միսը կը թեւակոխենք, սակայն
մեր յարգոյ բաժանորդաց մէկ կա-
րեւոր մասը զեռ չէ բարեհաճած
իր պարտքը հատուցանել: Ուստի
այս անգամ կուգտնք վերջնակա-
նապէս ծանուցանել իրենց թէ՛ ե-
թէ չի բարեհաճին ԱՆՅԱՊԱՂ
ՎՃՅՐԵԼ, պիտի ստիպուինք հոկ-
տեմբեր 1 էն անդին անոնց թերթ
չի զրկել, սակայն առանց դադ-
րելու մեր առնելիքը պահանջել:
Իսկ անոնք որ ներկայ տարւոյ
համար դեռ չեն բաժնեգրին չեն
վճարած, թող ներեն միզ երբ ի-
րենց անունները տալով հրապա-
րակաւ մեր իրաւունքը պահան-
ջենք:

ԹԵԼԵԿՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Հազարին 1 սեպտ. 99

Պարսկաստան իր ֆանատիկոս
հոգեւորականների մի ցոյցն էլ
այստեղ ուզեց հայերի գլխին խա-
ղալ, սակայն, հայերի միաբան
ուժը զայն ցրեց ու ցրուեց: Օգոս-
տոսի 27ին էր որ՝ երկկոյան ե-
րեք ժամ մնացած մի ալանդակ
պատճառաբանութեամբ յանկարծ
յարձակուեցին Պ. Յարութիւն Սար-
գսեանի եւ Պ. Արդեաւ Մելիք
Սարգսեանի տանց վրայ: այս եր-
կու հայ վաճառականների տունը
որ միմեանց կից էր հաղիւ թէ
2-2 1/2 ամսուայ պատրաստուած
էր իրենց վայել կայքերով: Բայց
մօտ 2000 պարսիկ հոգեւորական-
ների եւ ժողովրդի խառն խումբ
զայն մի քանի ժամուայ մէջ կո-
ղպտեց ու քանդեց, եւ մինչեւ որ
բարեմիտ բայց թող ու տկար
կառավարութեան պաշտօնեաները
հասան արդէն զանակոծուած ու
փաստուած էին մի քանի ծանօթ
ընկերութեան ներկայացուցիչներ,
թուամանեանց տան ներկայացուցիչ
Պ. Մարգար Ազաւանեանց, թու-
րան ընկերութեան գործակալատար

Պ. Ներքու Սէքսանեան ծանր վերքեր ստացած էին զինքն, Պ. Մարտիկ Ը. Յակոբեան և Կարգիս զորքը ու եօթ տարեկան որդիս ամենքս ալ այդ պահուն ներկայ էինք այն տան մէջ որ խուժանը յարձակուեց, պատրաստուած է. ինք ճանապարհել յայտնի տնձնաւորութիւն Պ. Համբարձում Աւս. քէլեանին որ եկած էր թէհրանից. նա եւս մասնակից եղաւ մի այդ անսպասելի դժբաղդութեան. հա. յերը ուրիշ միջոց չունէին, հետեւաբար դատաւորի հետ տնտեսե. լէ վերջ գնացին պատապարտուեցան հեռագրատունը՝ և իսկոյն խիստ ու ազդու հեռագիրներ տեղացրին թէհրան՝ Պարսից փոխարքային, և Ռուսաց դեսպանին, փոխան այս հեռագրաց արագ և կտրուկ պատասխաններ ստացուեցին երկու կողմէն ալ որպէս զի իւրաքանչիւր փնտրուած հայի փնտ. ները ամբողջապէս հասուցուին շուտ օրով. հակառակ պարագային զինուորական ուժը պիտի փութայ թէհրանից. հեռագրական այս լուրերը մեծ իրարանցում ձգեցին պարսիկներին մոտաւանդ սէրխաների մէջ. Հայերը մինչև այժմ վեց օր է գեղապատու. նա՞ծ են հեռագրատանը, սպասելով որ ամեն մի փնտսի հանգէպ իրենց գոհացումը ստանան և ապա դուրս գան իրենց տեղից. Այսօր կ'իմանանք թէ Սէյիտե. բից (հոգեւորական) շատերը փա. խած են քաղաքից. Ս'օտ 180 մարդ շղթայով բանտարկուած են. շատ աներ կ'ընտան են տէրութեան կողմից. Գաղաքի պարսիկ ժողովուրդը մեծ ու պզտիկ սարսափի մէջ են. արդարեւ այս դէպքը նախապէս շատ վատ անցաւ հայերիս համար. բայց և այնպէս վախճանը աւելի յաջող ելք պիտի ունենայ մեզ նկատմամբ, որովհետեւ դատաւորը մի զարգացած և բարեխիղճ մարդ լինելով զգուշած իր սեփական ժողովուրդի վար. մունքէն, յաջողութեամբ գործում է յօգուտ հայերի:

Ներկայ դէպքի մանրամասնութիւնը և մանաւանդ վերջի հետեւ.

ԲՈՒՆՈՒԹԵԱՆ ՏԱԿ (46)

ԺԱՍՆԱԿԱԿԻՑ ՀԱՅ ԿԵԱՆՔԷ ՊԱՏԿԵՐ ՄԸ

— 0 —
ՄԱՍՆ Բ.

Վա՛յ ան զգայուն հայ անհատին որ այդ յայտնի խաչագողներու կազմած խմբակներու հակակրօթիւնը իր վրայ հրաւիրած էր. ո՛ր հայաբնակ անկիւնը որ երթար խարաղանը անպատաս էր իր վրայէն, զինքը որակող առաջին շրջանակին պէս հոն ալ մասնաժողովի մը վարիչ խաչագողի մը նայուածքը պիտի թափանցէր զինքը. նամակներով սաղորտած այս վերջինն ալ պիտի ջանար ամեն լիւր միջոցի դիմել վար կարեկեղու համար զայն, մինչև որ խեղճը ակամայ դատաւորութիւն կեղծէր անգլային դատէն. ալ անկից ետք աւելի կը դառնանար իր վիճակը. ինչչազողը անոր նշանակութիւնը եւ ազ.

ւանք. յաջորդին գրել խոստանալէս յետոյ, կը խոստանամ նաեւ Ղազուինի կրթական և տնտեսական վիճակը եւս գրել:

Գարապալ-Սերունի

ՀԱՅ ՈՐԲԵՐԸ

Էրզրումէն Բիւզանդիոնի կ'գրեն. «Իր րակի առաւօտ մ'է. Կանցնէի մեծ չէնքի մը տոջեւէն, որոյ երկփեղկ քաց գրան այս ու այն կողմ խուժը մը մատալ, սիրուն, աշխոյժ տղիներ կանգնած էին, եւ տիրութեամբ փողոցին անցուցարձը կը դիտէին. Եթէ հոգեբան ըլլայի, այդ րոպէին կարող պիտի ըլլայի անոնց գէճի արտայայտութիւններէն հասկնալ թէ ինչ յոյգերով ու մտածումներով պաշարուած էին: Համարում գոյացուցի թէ այդ փոքրիկ որբուկները բան մը տեսնէին, հնչում քի առաքելայ մը: Դոնէն գուրս չէին ելներ, բայց աչքերնին մէկ կողմ սեւեւած բան մը դիտել կ'փափաքէին: Երկա՛ր դիտեցի այս մանկիկներ, եւ քայլ առ քայլ հեռանալով իրենցմէ, աշտղբութենէն չէի վերաբերել. Հայ Բըրիտանիէի զատիկ ըլլալով՝ գէթ կիրք կ'առաւ, չ'երթար, չ'ստանար իր զանազան թաղերէն զէպ յեկեղեցին դիմող զուարթ մանկանց խումբերն: Երկուքս, վառնալի իրաւ հրաման մը կը արգիլէր զանոնք դուրս գալու, որպէս վանդակի մէջ փակուած մի թռչուն:

«Երբ կը հեռանայի եւ ահա ուղղակի դիմացս տեսայ երկու դեռատի պատանեակներ, որ հեւ ի հեւ գէպի նոյն չէնքը կը շտապէին: «Գարեգին, բաւ մին միւսին, լսելի ձայնով չու՛տ վազէ, ներս մտնենք, քանի որ մեզ չեն տեսներ», եւ թափով մանցան ու քաց դռնէն ներս մտան: Դռները գոցուելէն առաջ, վերջին ձայն մ'ալ ականջին հասաւ. հոն սպասող աղեկներէն մին էր որ կ'ըսէր. «Գարեգին, ժամ գացեր էրք. պատարագէն ելան. եւ փեղկին մէկը գոցելով՝ ըսաւ. «Մի՛ վախճա՛ր, դեռ եկած չ'է»: Այն ատեն ամեն բան հասկայալ. թէ ինչո՞ւ այսպէս արտում կա՞նք՝ ա՞ծ էին: Սոքա Բողոքականաց Որբանոցի հայ որբերն էին: Դէմս ելող երկու պատանեակներն, մի աներէն փոքր ինչ չափահաս, առ ոչինչ համարած էին Տեսչի (Մըս. զըր Սղէպիւրդընի) բացարձակ հրամանը, գիշերայն եկեղեցի դացեր էին իրենց պապու ու մամու լեզուաւ աղօթելու համար, եւ անոնք զրկուած էին այդ բաղդէն, անոնք ալ իրենց մը խիթարութիւն կը սեպէին աղօթող եղ.

բարց օգնելու: Պորտի ներկայացուցիչ եւ Պատ. Որբանոցի բարերար անձնաց զուտ մարդասիրական սկզբունց պաշտպան Միսիոնարը բացարձակ արգիլած է Հայ որբերը Մայր եկեղեցին երթալու: Դաւադիս Առաջ. Տեղապահ Տ. Զաւէն Դ. Վարդապետ քանիցս պահանջած է նոյն Միսիոնարէն որ Հայ որբերն գէթ կիրակի եւ տօն օրերը եկեղեցի զրկուիլ. բայց նա իսպառ մերժած ըլլալով, զրացած է այդ թոյլտուութիւնն ընել Հայ որբուկներուն: Այս մերժում խղի ազատութեան հակառակ չէ՛, կը հարցնեմ մեր յարգելի Բողոք. ազգայիններուն: Յանուն այս աղաքներուն, Ամեն. Ս. Պատրիարք հօր եւ կեդրոնական Վարչութեան ուշադրութիւնն հրաւիրելով՝ պարտ ու պատշաճ անօրինութիւնը կը խնդրուի:

«Ոնուսէն եկող որբերը, որ գիւղական մաքուր օգին եւ ջրին վարժուած են, հիւանդացած էին: Ասոնցմէ 13 որբեր, որոց մին բողոքական, Զէվար մէ գիւղացի, երեք օր առաջ նոյն որբանոցէն փախելով Առաջնորդարան եկան, եւ Տեղապահ Ս. հօր պատմեցին թէ՛ զիրենք բողոքովն անխնամ թողուցած էին հիւանդութեան տան, թէ հացերու եւ թէ կերակուրներու մէջէն որգիւր ելեր են, կ'արգիլեն խաչակնքելու եւ Հայ. եկեղեցի ոչ ձգտին համայն աղօթելու, եւն. եւն: Այս 13 որբեր խնդրեցին Տեղապահէն որ զիրենք ուղարկէ ի Խնուս: Ասոնցմէ 6ը հաւանեցան երթալ Կարմիր վանքի որբանոցը, միւս եօթն՝ այսօր կամ վաղը կը մեկնին: Ասոնք մէկէն դուրս խուժած էին, որբանոցէն, իրենց վրայի զգեստներով՝ Երեկ՝ նոյն որբանոցի անօրէն Պ. Արմենակ Պաշտասարեան եկաւ գտաւ որբերն Առաջնորդարանին առջեւ, եւ անոնց զգեստները մերկացնելով առաւ տարաւ: Դուրս ելող որբերը պատմեցին թէ՛ այս անօրէն զաւազանի ծանր հարուածներով կ'ծածէ որբերը: Այս որբանոցին մէջ կը գտնուին 68 արու եւ 76 աղջիկ որբեր: Առաջնորդարանէն ստոյգ իմացայ որ ոչ թէ վեց, այլ եօթն որբեր անմիջապէս Կարմիր վանքի որբանոցը փոխադրուած են:

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ԶԱՔՐԵԱՆ

Նիւ-Եօրք հրատարակուող Զայն Հայրենեաց շաբաթաթիւրը իր 2 թիւին մէջ Թ. Չաքրեանի մահուան առթիւ հետեւեալ տողերը կը նուիրէ:

«Իրաւունք»էն կը տեղեկանանք թէ Պաշտէշի «Գօցէա» հիւանդանոցին մէջ 35 օր թոքախտէ տառապելէ յետոյ

թեան մէջ դաւերու ամենէն սեւը կը լարէր անոր զէմ. օրին մէկն ալ զրոյց մը յանկարծ բերնէ բերան կը տարածուէր թէ այդ ամեն ատիթով իր պատկանած կուսակցութեան զէմ ըմբոստացող հայ անհատը անցեալին մէջ մութ հացութիւն մը ունեցած էր, կասկածելի արարքներու մէջ գտնուած եւ նոյն իսկ ազգի սրբազան շահերու զէմ դաւաճանած ինչպստ օսմանեան կառավարութեան շահերուն:

Դաւաճանած . . . ժողովրդի ըստ կարի լուրջ դատակորպը, որ ոչխարումիտ չսեպուի իր, անիկայ ալ առանց դատաստանի դաւաճանական վերադրումներէն անանկ մը կը ցնցուէր, որ ան ալ շատ անգամ արձագանք կը ըլլար չըջանի զրոյցին, մասնաւոր նպատակով յերիւրուած բանբաններուն:

Դաւաճանները տարբեր դատակորպ մը կ'կազմէին եւ գէթ անոնք սա առաւելութիւնը ունէին որ իրենց գոյնը պարտկելու ջանքեր չէին ընել եւ չի

հոգին աւանդեր է, յայտնի հայրենաւէր, ժողովրդական անմահ յեղափոխական, Զէյթունցի Յարութիւն Չաքրեան «Լեւոն» մարդը:

«Պաշտէշի փոքրածիւ Հայ գաղութը անսարքեր չէ մնացեր հանգուցելուն շիրմին առաջ, եւ 114 Քրանքի գումարի մը հանգանակութեամբ հոգացեր է ողբացելոյն յուղարկաւորութեան ծախքերը:

«Յարութիւն Չաքրեան եղական զէմ մըն էր, եւ անմահ անկեղծ հայրենասէր եւ անխախտ քաջութիւնը ունէր ազատութեն հարուածելու յեղափոխութեան վնասակար տարիները, պատուելի դիմակները, ու կոռուելու կեղծքներու դէմ: «Կատակ»ի եւ «Տաւրոս» հրատարակութեամբ իր ջանքը եղաւ յեղափոխական ասպարէզը մաքրազգայնադիրներէ: Ատոր համար էր այնչափ անխիղճ ու անարդար հաւածանք մը սկսեցաւ իր դէմ, մինչև անգամ զինքը զրպարտեցին որպէս մատնիչ. խնդիրը դատարան հասաւ զրպարտիչները դատապարտուեցան:

«Չաքրեանի մահով հայ անկեղծ գործիչներու շրջանակը մեծ կորուստ է կը ունենայ: Իր կեանքը բեղմնաւոր է եղած ու նուիրուած հայրենիքի փրկութեան գաւառին: Կը ջանանք ուրիշ անգամ մը այս սիւնակներու մէջ տալ անոր կենսագրութիւնը:

«Թող բազմաշարքար ոսկորները նախ չին ցուրտ հողին տակ, թող լուին քանիք վիշտերը, անմահ հայրենասէրք՝ բարի համբաւդ, քու պո շտած գաղափարներդ գաղափարակիցներուց առաջնորդ պիտի ըլլան: Զէյթունի վէրան մարդը» պիտի ապրի: Ներքի դէմ անոնց, որոնք գուցէ գերեզմանիդ վրայ ալ հայհոյանքներ պիտի թախեն զեռ չը թարգման շիրմիդ պատկերը:

ՇԱՐԺՈՒՄԻ ԽՄԵՐԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Տեղւոյս ազգային վարժարանի ուսուցչական մարմնին զէմ քանի անգամներ տնտեսական խնդիրներէ զան «Շարժում»ի մէջ. այդ տնտեսական խնդիրներու ինչ նպատակով և ինչ մասնաւոր հաշիւներով եւ զած ըլլալը գիտնալով՝ մինչև զորք՝ որ եւ է պատասխան տալ հարկ չէի դատած ոչ ծածկունք, նով և ոչ ալ յայտնի ստորագրութեամբ:

Բայց այս անգամ «Շարժում» իր 165րդ. թիւին մէջ ուղղակի իմ

(*) Ականջը խօսի գրպարէիլ քեզի անհանելի վարդօին:

ըրին յաճախ եթէ խաչագողները մօթալէլական միջոցներով անուն, փառք եւ նիւթական վարձատրութիւն իր յոսային, անհրաժեշտ նախապէս ազգային հարցով պահ մը հետաքրքրուելէ, անոր օգտակար ըլլալու ճիգեր ինչպիսի վերջ թշնամի բանակը անցած էին յուսակաւոր իրենց եւ ազգի ապագայէն, իրենք որ հայրենասիրութեան տառապողը հաջնելը պարզ բան կը կարծէին շատ դիւրութեամբ փոխանակած էին զայն դաւաճանական վերադրութիւն հետ քանի որ ազգային դատ եւ շահ ըսելով մօտաւոր անհետական երանութիւն միայն կը հասկնային:

Փութանք ըսելու որ մեր ակնարկական մարմնը ունեցող եւ ի վերջոյ դատաւր եւ Սուլթանի հաստատութիւն ժիւղիքը եղած հայ ցեղերու մասին է:

Կարգ մը երկրորդականներու միջեւ դուրս եկան միեւնոյն ատեն Թիւթի ճիւղներ եւ Մամբրէներ: Պէտք կ'ը

ԻԽԹԱՐ

Տիւնեանն հէր պիւր թարափըն. տա կազէթա պէտէլի բէշին էօ. տէնիր. «Իրաւունք» տախի պաշ- գա թարիգ թու թամազար:

Իշթէ՛ սէնէնին օնունը ալընա գատէմ պոսմագտալը. ֆագաթ մէօհթէրէմ ապօնէրէրիմիլին պիւր գըսմը էլան կազէթա պէտէլինի էօտէմէմիշ տիր: Պիւնաէն ալընա սօն տէֆա օլաւագ իխթար իտէ. ըրիգ քի հէր քիմքի պօրճունը Պի- լԱ Թէէլիտի ԻՅՖԱ Իթմէլ իսէ հոկտեմբեր 1 տէն սօնրա մէկպուր օլաւագը օնլարա կազէթա կէօն. տէրմէմէյէ, մաթլուպըմը թա- լէպ իթմէքտէն վազ կէշմէքսիլին:

Պու սէնէյէ մահսուպէն էլան հիշ պիւր բարա էօտէմէմիշ օլանլարտան կազէթատա իսիմէրի իլէ ալաւա. զըմըլը թալէպ իտէր իսէք՝ աֆվ պուլուրմալը տըրլար:

ԹԻՐԻՐԻԱ ՀԱՎԱՏԻՍԱԹԸ

Էվվէլքի նուսիմիլտէ տէրճ իթմիշ օլաղըմըլ իւզրէ, կէնճ Թիւրքիա նամ գօմիթէսինէ մէն. սուպ օլան Պ. Աննիլան Ահմէտ Ճէլալէտտին բաշանըն թէվաու. թը իլէ Սուլթանըն աֆվընա վէ 30 լիւրա մաաշլէ մաթպուրմ միւ. տիւրիյէթի գալէմինտէ պիւր մէ. մուրիյէթէ նայիլ օլմուշ տըր: Կէնճ-Թիւրքիէրին պու սէպաթսըլ. լըղընտան տօլալը էօթէտէն պէրու նէֆրէթիմիլքի տէֆաթլէ պէյան իթմիշ օլաղըմըլտան, պուրատա եէնիտէն թաֆսիլաթա իգթիլա կէօրմէյիլ, Էկէր Աննիլանըն իս. մէն էրմէնի պուլընմասընը պիլիմ կէօզիմիւզէ չարբմագ իսթէյէն. լէր օլուր իսէ, անլէրէ պու ճէվա. պը վէրիւրէլքի, Աննիլան հէր նէ գատար էրմէնի վալիտէյնտէն տօղմուշ. իսէտէ, միլլի մէթէպ. լէրտէ թալիմ ու թէրպիյէ ալմըլ օլմայուպ « Էնէպի իտէալարլէ թէտրիս օլընմըլ ըտը:

— Պիւր թարափտան Սուրատ պէյ, Աննիլան վէ սայիրէ կիպի ընկսիլ վէ սէպաթսըլ թիւրք վաթանէրվէլէր(՝) թէրքի մէպէք իտէրէք Սուլթանըն տալգալուգ. լարը սիլքինէ եէնիտէն տախիլ օլտուգլարը հալտէ, տիկէր թա. րաֆտան կէնճ-թիւրք կազէթա. լարը մանթար կիպի մէյտանա չըգմագտա տըրլար. Կէշէլէրտէ «Ճուրաթ» նամընտա եէնի պիւր կէնճ թիւրք կազէթասընըն Բա. ըիտտէ նէշը օլընմայա պաղլատը. զընը եազմըլ տըգ. քէզա կէշէն հաթթա տախի «Ինթիպաս»ըն նէշընի պիլտիրտիք. իշթէ տիւն. տէ «Հագգ» իսմինտէ տիկէր պիւր կազէթանըն պիլիւնի նօմէրօսը եէտիմիլքէ վասըլ օլտու. պուլար հէրիտիտէ Սուլթանըն հէմ շալա. սընա վէ հէմտէ իտարէի հաղը. ըէի օսմանիյէ գարշը օլուպ, է. սասըլ պիւր իսլահաթ թալէպ իթ. մէքտէն մաաաա Սուլթան Համի.

տին թախթտան ինտիրիլմէսինի իտտաա իտէյօլար:

Ինշալլահ(՝) մանթար կիպի պիւր պիլիւր արգասընտան օրթալա չը. գան կազէթալար՝ օ՛ կիպիտէ նա. կէահան զալպ օլմազլար:

— Պէրլին էլշիսի Թէվֆիգ բա. շա պու կիւնլէրտէ Սթանպօլտան մահէլի մէմուրիյէթինէ աղիմէթ իթմէսինտէ Պէլկրատտա պիւր գաշ կիւն գալարագ, Սըրպ հիւքիւմէ. թի իլէ սինօրլարը մուհաֆազա իթմէք խուսուսընտա լաղըմ կէ. լէն թէտպիլիւրի ինրասը իշիւն իթթիֆագ հասըլ իէտէք տիր:

— Սթանպօլտաքի պիւլիւն էճ. նէպի էլշիլէր միւլթիթիգէն վէ խու. սուսի նօթալար իլէ՛ էվրուլը քի. լիսէ ճէմիլիթլէրին իթթիպաթաթ ու հազարընը թիւրք հիւքիւմէ. թի թարաֆընտան թանըլմագ իս. թէնմէյուպ թահթը թէգեիգէ ա. լընմասընա գարշը բրօթէսթ իթ. մէքլէ, պու հարէքթիլին 1864 սէ. նէսինտէ յունիս տընտա գարար. կիր օլան գանուննամէյէ մուզայիր օլաղընը կէօսթէրալլէր:

— Պաղտատ, իզմիր չըմէնտը. ֆէր խաթթընըն ինշասընա իմ. թիյազ ալմագ խուսուսընտա Ա. ման, Ֆրանսըլ վէ ինկիլիզ գու. բանալարը պէյնիտէ իթթիֆագ հասըլ օլմուշ տըր: Շայնաթա կէօ. ըէ 100տէ 33ի ինկիլիզլէր, 42ի Ալմուրար վէ 20սի ֆրանսըլլար պէյնիտէ թագսիմ օլընմագ Բ. մըլ:

— Շամ-Պիլէճիք չըմէնտըքի իշիւն տախի օսմանը հիւքիւմէ. թի վէ վիթալի գուճրանալարը պէյնիտէ իթթիֆագ հուսուլա. կէմիշ օլմալլէ եազընէն մագա. վէլէնամէլէր իմզալանուպ, թաաթի օլընմագտըլար:

— Սթանպօլտաքի Սթանպօլ մուսպիլիւրին պէյանընա պիւնաէն, Սուլթան Եէմէն էյալէթիլի իւր. տիլիլիթէ թահթիլ իտուպ, անը 3 վիլայէթէ թագսիմ իտէճէք ի. միշ. պու գարարլէ 6 միլիոն լի. րա իրատ հասըլ օլընմագ ըմըլ:

— Սթանպօլտան Գուլիւրանիս հոկտեմբեր 3. թարիլիլքէլտէ օլընա պիւր թէլէկուպ պիլտիլի. յօր. «Սիվատաա էրմէնիլէր. պէյ նիտէ գարընըլլըլ գուհուր իթ. միշ օլաղընա տալիր չըգմըլ օ. լան հալմասիս եալան տըր:»

Թիւրք մէնպասընտան նէշէթ իթմիշ օլան իշպու թէլէկուպ Սի. վատա հէր հալտէ եէնիտէն էր. մէնիլէրէ գարշը թիւրքիւրտէն զուհուր իտէն պիւր վահշիլիկէ տէ լալէթ իտէր:

— Սթանպօլտա Պապը Զապթի. յէտէ եէնի պիւր թապիպ գօմիսիօնը թէշըլ օլընմըլ օլմաղլէ, կէնճ Թիւրքիա գօմիթէսինէ մէնուպ օլանլարը մուշալէն իտէրէք տի. վանէ տէյու թիմարհանէյէ գաբա. մագտա օլաղըլարընը «Թալմըլ»ըն Սթանպօլ մուսպիլի պիլտիրմիշ տըր:

ՍԻԻԹԵՆԵՎՎԻՅԷ

— Սիւրպիանըն սապըլ գրուրը Սիլանըն նէֆսինէ սուի գատտա պուլընմագ ճիւրմի իլէ իթհամ օ. լընանլարտան պիւր գըսմընը կէ. չէնլէրտէ մահքէմէի ֆէվգէլատէ թամաֆընտան իտամա վէ 15 սէնէ. տէն պէշ սէնէյէ գատար հապսա մահ քիւմ օլընտըլլարընը եազմըլ տըգ. Սահքէմէ ֆէվգէլատէ մէլքիւր մէ. սէլէտէն տօլալը եէնիտէն պիւր թա. գըլմ գաթլարը 2, 3, վէ 5 սէնէ միւտտէթլէ մահքիւմ իթմիշ տիր. պու սօն տէֆա մահքիւմ օլմուլար. տա սապըլ նաղըրալտան պիւր գաշ զէվաթ տախի վար տըր:

Պէլկրատտաքի բուս էլշիսի մահ. քէմէնին պու հիւքիւմէլիւնէ գար. չը վէ հիւքիւմէթին պիկիւնահ. լարը թէլիլիլ իթմէսինտէն տօ. լարը բրօթէսթ իթմիշ վէ պու հարէքիւմըն մէմալիլիլ էնէնպի. յէտէ, պա խուսուս բուսիտա ֆէնա թէլէսիլ հուսուլա կէթիւ. միշ օլաղընա սըրպ հիւքիւմէթի. նին նաղարը տըգաթթընը տապէթ էլլէմիշ տիր:

— Ֆրանսա վէ իթթիպա էլշիլէրի տախի բուս էլշիսինին պու իս. տաաաընը թէլէքիտ էլլէմիշէր տիր:

— Բուս էլշիսի Բէթրպուրկ. տան բուսիտաթ տարագ՝ մէսալի. հի սէր քեաթիպիլիլ իշպլէ իթ. մէքլէ Պէլկրատտան մուֆուրէթէթ իթմիշ տիր:

— Գրուրըն պիւր իւքալը իլէ Պէլկրատտան իտարէի էօրֆիլէ լաղլ օլընմըլ վէ մահքէմէի ֆէվ. գէլատէ տաղըլմըլ տըր:

— Աստրօ-Հանգարիսըն եէնի հէյէթի վիլքէլասը գօնթ Գլաթի Աստրոպիլիսին իշպասէթի թահ. թընտա թէշըլ օլընմըլ օլմաղլէ էվվէլքի կիւն, եէնի նաղըրար իմքէրաթօրըն հուզուրընտա առէ. թի վէշ իւլլէ եէմին իթմիշէր տիր:

Իմքէրաթօր պու գապիլիլ թէշ. քիլ իթմէքտէն էվվէլ սապըլ գա. պիլիլ լէյիսի Ս. Թիւնա իսթի. ֆասընը կէրի տլմագ իշիւն 17 մէթթուպ եազմըլ օլաղընը վէ պու մէթթուպլէրին միւնտէրիճու. թընը վիլէնա կազէթալարը նէշը իթմիշէր տիր. իմքէրաթօր մէգ. քիւր մէթթուպլէլլէ Ս. Թիւնա պէյանը մէնուսիլիլ իտուպ, մէ. մուրիլիլիլ էնասընտա էն միւշ. քիւլ մէսէլէլիլ մէհարէթլէ հալլ իտէպիլմիշ օլաղընտան տօլալը անըն հըսսիաթը վաթանիլլէ. րանէթիլիլ մէթհ ու սէնա էլլէմիշ տիր:

Իմքէրաթօր Ս. Թիւնը եէնի նիշանլարլէ թալթիֆ իթտի:

— Լօնտա կազէթալարըն պէ. յանընա նաղարէն, պուկիւն ին. կիլիլիլանըն վիլքէլա մէճիլիլ Գրալիցանըն լէյապէթիլ տլթընտա թէճէմիլիլ իտուպ, ալաֆրանգա հոկտեմբեր 17տէ բարլըմանը աշ.

մագ իշիւն գարար վէրէճէք տիր. — Ենուսընագ խաթթալըղընը թէտըլք իթմէք իշիւն ֆորթու. գալտա թէճէմիլիլ օլընան թապիլ. լէր խաթթալարը աշ իթմէքլէ գուր. թարմանըն չարէսիլիլ պուլմուշար:

Պու սայէտէ իլիմ շու եուսը. ճագ թապիլ օլընան իլլէթի վէ. խիմէսինէ զալէպէ իթմիշ տէմէք տիր: Թապիլլէր չիշէք խաթթա. լըլըլ: կիպի եուսընագ իշիւն տախի էվվէլտէն աշ իթմէք թէք իթիլիտէ պուլընըլար:

— Ինկիլիլէրա վէ Թրանսպա. պէյնիլիլ, պու շարշապու կի. նինէ գատար մուհարէպէ ըլմէն ի. լան օլընմալլընը ֆաֆաթ Պօս. վալիսինտէն վիլուտ իտէն թէլէկ. ֆա պիւնաէն, ինկիլիլ ապէլլէրի ֆէվգէլիլ ճիւրալընտա Օրա. հի. քիլմէթ ինին սինօրընը թէճուպ. իտուպ. իլէրի եիւրէնմիլլէր. քէ. զա թրանսպալ աաթիլիլ խաթթա. լիլէ գատար իլէրլէմիշ իտի իս. տէ սօն պիւր թէլէկուպիա նաղարէ. կէրի չէքիլմիշ տիր:

Հինտիտան վէ սայիր մահ. լէրտէն ինկիլիլ վարօլլարը ա. քէր վէ մահիմաթը հարպէ թաշըմաղա քէմալը կէրմի իլէ տ. վաթ իթմէքտէ տիրլէր:

— Բէսմէն վէրիլէն մալիմաթա պիւնաէն, բուսիտա եաղըլ էքի. լէր զալէթ մէնուսիլիլ թապիլ մ. մէրէ հասըլ իթմիշէր. պիւլիլիլ բուսիտա եաղըլըլ Եիլալ քէ. Ճէնուպ պիւր գաշ վիլալիլիլ թէլէ. մահալը օ տէրէճէ էյիլ սէկիլ ի. միշ չիւլիլք էքիլիլ տախի կի. զէլ մահալը վէրլիլլէր:

— «Ֆիլիսթի»ըն պիլանընա կէ. ըէ, ինկիլիլէրա վէ Թրանսպա. պէյնիլիլ տլլը իպպա իթմէք մագսէտի իլէ Հոլանտա գրալլիլ. յը վիլէլիլիլանըն թէլէպալիլ ֆիլ. մէսիլ խուսուսընտա միւհաթալիլ իտէլիլ օլմուշ:

ՏԱԽԻԼԻՅԷ

Բաղար կիւնքիլ թէլէկուպիլ. տա Սիլիսթիլիլ վէ քիլիլէպիլ. վէ 40-50 քիլիլ. Թարիլիլ վէ տէ. կիլիլիլ պուլընտըլընը «Ալալիլ» նամ պուլկար կազէթալը եաղըլ. տիր:

— Իլլիլիլալարըն նէլիլիլ օլալագ հիւքիւմէթի հաղըլէ թա. րաֆտարլարընտան 34 քիլիլ մուսալիլ թարաֆտարլարտան քիլիլ էքսէրիլիլ տրա գաղա. մըլլար տըր:

Սիլիսթիլիլ վէ վիտինտէ թ. թիլապ նէլիլիլ գալմըլ տըր:

— Շէհրիմիլիլ եէնիլ աիլիլ. տէ օլան թէլէկուպի տիլէլիլ պիլիլ պու սապահ պիլ պալիլ. ըն իւլէրիլիլ տիլուպ, պալիլ. աղըլմա հարէլիլ տիր. մէճու. էօլիլմ հաթթալընտա խաթթա. յէ նաղլ օլընտը:

Отговорникъ Н. Драгулевъ
Печатница на Хр. Н. Юнниковъ